

HAMROEV HALIM ROZIQOVICH

TURIZM

MAMLAKATSHUNOSLIGI

Darslik

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

HAMROEV HALIM ROZIQOVICH

TURIZM MAMLAKATSHUNOSLIGI

Oliy ta'lim muassasalari uchun darslik

Bilim sohasi:	1000000	Xizmatlar sohasi
Ta'lim sohasi:	1010000	Xizmat ko`rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishi:	71010401	Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha)

**“Durdona” nashriyoti
Buxoro - 2022**

UO'K 338.48(100)(075.7)

75.81(0)я8

H 35

Hamroev, Halim Roziqovich

Turizm mamlakatshunosligi [Matn] :darslik / H. R. Hamroev. - Buxoro: OOO

"Sadridin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti, 2021. - 492 b.

КБК 75.81(0)я8

Sizga havola qilinadigan darslik jahon turizmining muhim qirralaridan biri bo'lgan mamlakatlarda turizmni rivojlanish imkoniyatlari, ularda turizm uchun yaratilgan shart – sharoitlar, rivojlanish omillari, turizm industriyasi va infratuzilmasi holatlarini tahlil qilishga qaratilgandir. Har bir mamlakatda turizm o'zining ko'p qirrali tarkibi bilan jamiyat hayotining barcha sohalariga faol ta'sir o'tkazib kelmoqda. U iqtisodiyotning barcha sohalarida rivojlantirishga imkon tug'diradi. Jumladan, transport tarmoqlari, aloqa, yo'l qurilishi, mehmonxonalar, umumiy ovqatlanish korxonalari, kommunal xo'jaligi, maishiy xizmat ko'rsatish, servis sohasi, savdo tarmoqlari va h.k. Turizmni rivojlantirish bir vaqtning o'zida o'ziga xos dam olish, hordiq chiqarish, ko'ngil ochar maskanlar industriyasini tashkil etib, o'z o'rnida sayyohlarga sifatli xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bir qator sohalarni qamrab olgandir. Turizm o'zida jahon iqtisodiyotining murakkab va majmuaviy sohalarini mujassam etganki, bu butun jahon xo'jaligiga sezilarli ta'sir o'tkazadi. Alohida mamlakatlar xo'jaligiga ham, hududlarga ham u birday tegishli. Ayrim mamlakatlarda xalqaro turizm valyuta tushumlarining yagona manbai hisoblanadi. Uning sharofati bilan iqtisodiy taraqqiyot yuqori darajasi va xalq turmush farovonligi qo'llab-quvvatlanib turiladi. U xizmatlar bilim sohasining xizmat ko'rsatish ta'lim sohasining 71010401 – Turizm (faoliyat turlari bo'yicha) magistratura mutaxassisligi talabalariga mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

N.S.Ibragimov - BuxDU, «Servis sohasi iqtisodiyoti» kafedrası dotsenti, i.f.d.

B.F. Azimov - Buxoro muhandislik texnologiya instituti dosenti, i.f.n.

Darslik O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2022-yil 17-maydagi 1066-sonli buyrug'iga asosan nashr etishga ruxsat berildi. Ro'yxatga olish raqami 106-575.

ISBN 978-9943-8284-1-4

Pochta varaqasidagi rasmga qarab yozgi kurortga baho berma!
(xalq maqoli)

KIRISH

Turizm sohasiga jahonning YaIMning 10 foizi, jahon eksportining 6.5 foizi, xizmatlar eksportining 30 foizi to'g'ri kelmoqda, butun dunyo soliq tushumlarining 5% to'g'ri keldi (bu ma'lumotlar pandemiyadan oldingi yil uchun xarakterli edi). Jahon miqyosida har o'nta ish bilan bandlarning biri (313 mln. kishi) turizm sohasiga to'g'ri kelmoqda. Bundan tashqari, hozir jahonda yaratilayotgan ish joylarning 20 foizini, o'n yildan keyin esa 25 foizini turizm beradi.

Keyingi yillarda turizm tashqi kataklizmlarga (terroristik aktlar, fuqarolar urushi, virusli kasalliklar, sanksiyalar siyosati va b.) juda ham sezuvchan bo'lib qoldi. Buning oqibatida esa turizmning o'ziga xos turlari va yo'nalishlarining kelib chiqishiga hamda dam oluvchilarning nozik ehtiyojlarini qondirishga sabab bo'ldi.

Turizm mamlakatshunosligi fani jahon mamlakatlarida turizmning rivojlanish darajasi, istiqbollari va dinamikasini o'rganadigan fan hisoblanadi. Hozirgi kunda jahon mamlakatlarining ko'pchilik qismida turizm yagona tizim sifatida rivojlanmoqda va u mamlakat byudjetiga salmoqli daromad keltiradi. Bundan tashqari, mamlakatda turizmni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan mavjud resurslardan oqilona foydalanish va turizm sohasini barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun kerakli shart - sharoitlar yaratishda mutaxassislar, iqtisodchilar mamlakatda turizm rivojlanish qonuniyatlarini, sohaning o'ziga xosligini yaxshi tushunishi, to'g'ri xulosalar chiqara olishi zarur. Turizm mamlakatshunosligi shu kabi muammolarni oqilona hal qila oladigan mutaxassislarni tayyorlashda xizmat qiladi. Bunday mutaxassislarni tayyorlashda ushbu darslik xizmat qiladi, deb umid bildiramiz.

Fanning maqsadi va vazifalari. Fanni o'qitishning asosiy maqsadi – jahon mamlakatlari turizmini yanada mukammal o'rganishni nazariy, uslubiy va amaliy mavzulari hamda masalalarini o'z ichiga olgan bo'lib, fanni o'rganishning zamonaviy pedagogik,

o'quv-uslubiy, ilmiy va amaliy texnologiyalarga asoslangan holda ochib berishdan va uni usullari bilan tanishtirishdan iborat.

“Turizm mamlakatshunosligi” fanining maqsadi magistrantlarda turizmning mamlakatlarda turlicha rivojlanishi va kishini o'ziga maftun etadigan joylari, tabiatning nodir sayrgohlari, me'moriy – arxitektura yodgorliklarini va boshqa resurslari haqida ma'lumot beradi. Turizm rivojlangan va boshqa mamlakatlarda turizm rasmiyatchiligi, viza tartibi haqida ma'lumot beradi.

Fanni o'qitishning asosiy vazifalari – ushbu fan magistrantga jahon mamlakatlarida turizmning rivojlanish darajasi istiqbollari va dinamikasini, uning asosiy omillarini o'rgatadi. Fanning - tavsiflovchi, information-ma'lumotlar berish, turistik imidj, gnoseologik, qiyosiy, analitik va sintetik, situation, tushuntirish, prognozlash, muammoli, kompleks, integral kabi funktsiyalari mavjud.

Turizm mamlakatshunosligi fani bo'yicha tayyorlangan ushbu darslik o'z ichiga shu fan bo'yicha ma'ruza va seminar mavzularini o'tish uchun asos bo'ladigan uslubiy materiallarni, jumladan, tayanch konspekti, talabalar bilimni aniqlash uchun umumiy savollar, test topshiriqlari, glossariyni, talabalar shu fanni o'zlashtirishi uchun zarur bo'ladigan o'quv materiallarni, adabiyotlar ro'yxatlarini o'z ichiga oladi.

Fanning ilmiy muammolari: Turizm juda ko'pgina mamlakatlarda to'lov balansiga amal qilishda, mamlakat uchun valyuta ishlashda, xalq farovonligini ko'tarishda muhim omil bo'lib bormoqda. So'nggi yillarda turizm dunyoda aholi bandligining muhim generatoriga aylanib bormoqda va jahon infratuzilmasiga juda katta miqdorda sarmoyalarni jalb etmoqda. Bu esa mahalliy aholini ham, tashrif buyuruvchi turistlarning ham turmush farovonligini yaxshilashga xizmat qiladi. Turizm sohasida juda ko'p ish o'rinlari turistik korxonalar rivojlanayotgan hududlarda paydo bo'ladi. Bu esa iqtisodiy imkoniyatlarni muvozanatlantirish, qishloq aholisini barcha qulaylikka ega shaharlarga qarab oqishining oldini olishga yordam beradi.

Darslikni yozishda o'zbek va xorijiy tillarda nashr etilgan adabiyotlar hamda shu soha bo'yicha internet tizimidan olingan ma'lumotlar va materiallardan foydalanildi.